

Actualizări în Catalogare / Clasificare

Lina MIHĂLUȚĂ,
șef Serviciu Catalogare / Clasificare

Prelucrarea documentelor este o activitate specific intelectuală ce constă din indentificarea exactă a unui document prin **autor, titlu, ediție, date de apariție, colecții** și, mai ales, în redarea succintă sub forma indicilor de clasificare și indexare.

Descrierea fizică a documentelor este cunoscută sub denumirea de **catalogare** – care reprezintă procesul de descriere a documentelor cu toate elementele de indentificare necesare, înregistrarea acestora într-un format bibliografic, crearea și selectarea punctelor de acces.

Notițele catalografice ale documentelor sînt orînduite conform unor principii standardizate de alcătuire și administrare a cataloagelor de bibliotecă. Mai mult de patru decenii, Declarația de principii internaționale de catalogare, cunoscută în domeniul biblioteconomic sub numele de **“Principiile de la Paris”**, servește ca suport de standardizare a înregistrărilor bibliografice. Acum, cînd atît catalogatorii, cît și utilizatorii, folosesc OPAC-uri, a devenit și mai necesar un set comun de principii internaționale de catalogare.

Secolul XXI poate fi considerat unul revoluționar. Efortul întreprins de IFLA este cel de adaptare a *Principiilor de la Paris* la obiective ce sunt aplicabile cataloagelor de bibliotecă

on-line. Principiile noi înlocuiesc și aprofundează *Principiile de la Paris* de la lucrări textuale la toate tipurile de documente / materiale.

Revizuirea Standardului IFLA (ISBD) a produs efectul unei adevărate explozii, dar era și timpul ca actualul Standard să fie actualizat, avînd în vedere evoluția progresului de catalogare. Documentul este intitulat **FRBR** (*Functional Requirements for Bibliographic Records* = *Cerințe Funcționale pentru Înregistrările Bibliografice*) și **FNAR** (*Functional Requirements and Numbering for Authority Records*) și extind *Principiile de la Paris* în domeniul catalogării / indexării tematice și pe subiect, adoptată de către Prima reuniune a experților IFLA la Frankfurt (Germania, 2003) pentru elaborarea unui Cod Internațional de Catalogare. Se speră că aceste principii vor contribui indiscutabil la partajarea internațională a datelor bibliografice și la elaborarea unui cod internațional unic de catalogare, care să satisfacă cerințele utilizatorului din mileniul trei.

Modelul FRBR reprezintă, în esență, un set de recomandări, care are menirea să restructureze datele de catalogare în bazele de date bibliografice pentru reflectarea structurii conceptuale a resurselor informaționale. În Republica Moldova sunt utilizate STAS-urile

de descriere bibliografică din familia ISBD, dar începînd cu 1 mai 2005, Republica Moldova a acceptat Standardul interstatal **GOST 7.1.03 - "Înregistrarea bibliografică. Descrierea bibliografică. Cerințe generale și reguli de alcătuire"**. Documentul sus-numit a fost elaborat de Camera Cărții, Biblioteca de Stat și Biblioteca Națională a Federației Ruse, Comitetul Tehnic interstatal, membru al căruia este și R. Moldova.

Standardul nou conține 7 capitole și Anexa A (exemple de descriere bibliografică) fiind elaborate în baza:

- Recomandărilor IFLA Descrierea bibliografică internațională standardizată ISBD – pentru toate tipurile de documente;
- Ghidul de utilizare ISBD pentru descrierea unei părți componente a documentului;
- Regulilor de utilizare și aplicare a formatului MARC.

În continuare, aș vrea să trec în revistă acele deosebiri ale standardului în vigoare viz-a-vi de STAS-urile precedente, analizînd fiecare zonă din corpul descrierii bibliografice.

Zona = **Titlului și mențiunii de responsabilitate** = Aici este important să menționăm faptul că în conformitate cu cerințele internaționale de catalogare și anume respectarea regulilor de creare a vedetelor de autor;

- În cazul în care la ediție participă 3 autori în vedetă se evidențiază doar numai primul (regula celor 3), ceilalți se vor evidenția în *Mențiunea de responsabilitate*. Acest mod se aplică în R. Moldova din 1999, după conferința internațională de la Moscova.

- Un alt moment demn de menționat

este repetarea numelui autorilor în mențiunea de responsabilitate în felul cum este prezent pe foaia de titlu;

- În *Titlu și mențiunea de responsabilitate* se observă introducerea unui nou element = **Desemnarea materialului** =, care se indică în paranteze pătrate [] după titlu. Acest element se consideră facultativ. Esența lui constă în determinarea caracteristicii indentificatoare a informației. (ex.: **Cazanii [Resursă electronică]; România. Ghid turistic [Material grafic]; Basarabia în Gulag [Text]**).

Zona = **Datelor specifice** = - este o nouă te în schema descrierii bibliografice, care este destinată anumitor tipuri de documente: (note, hărți, materiale cartografice, electronice etc.) sau așa - numitele publicații specifice, care reflectă datele despre particularitățile documentului / informației purtătorul ei fizic, tipul publicației etc.

Zona = **Locului de publicare** = Aici modificările sunt parțiale, și anume în cazurile cînd lipsa anului de ediție este determinată cu aproximație de catalogator se va indica în paranteze pătrate sub semnul întrebării **[2000?]**, mențiunea **"S.a." nu se utilizează**.

Zona = **Colecției / seriei** =, o schimbare ușoară a semnelor de punctuație: **ex.** în cazul repetării zonei, datele despre fiecare serie se indică în paranteze rotunde () fără (. -) în calitate de semne distinctive.

În rest, punctuația elementelor din zonele descrierilor bibliografice este cea anterioară.

Clasificare / indexare: noutăți de ultimă oră

Clasificarea zecimală este un sistem de clasificare cel mai răspîndit din lume. Este utilizat în peste 200.000 biblioteci din 135 de țări, fiind tradusă în peste 30 de limbi ale lumii.

Versiunea standard în limba engleză este publicată în ediție integrale sau prescurtate. La momentul actual, în Biblioteca noastră se utilizează ca instrument de clasificare CZU ed. medie internațională în limba română. **Vol.1 (Tabelele auxiliare, Tabela principală clasele 0-5), Vol.2 (Cl. 6-9).**

Începînd cu anul 1992, responsabilitatea asupra CZU revine Consorțiului CZU, care autorizează toate edițiile CZU. Așadar, ediția medie internațională în limba română se bazează pe textul Master Reference File (MRF) vizibilă pe calculator, care este periodic actualizată și completată printr-o selecție a indicilor CZU revizuiți și publicați în "Extensions and Corrections UDC". Evident, pe parcursul timpului, aproape toate clasele CZU au fost restructurate în conformitate cu evoluția domeniilor de cunoaștere. CZU a fost modificată astfel ca dintr-o schemă enumerată să se transforme în una fațetată.

Ce anume presupune întreținerea și dezvoltarea CZU? Procesul elaborării schemelor de clasificare presupune cercetarea domeniilor, consultarea surselor care să garanteze acuratețea și ținuta științifică a sistemului, schimburi de opinie asupra unor eventuale modificări atît cu specialiștii în clasificare, cît și cu experții din diverse domenii, și, în final, corelarea schemelor de clasificare cu normele editoriale actuale.

Clasificarea este modificată permanent pentru a reflecta informația actuală. În acest sens, se face loc unor subiecte noi, se revizuiesc scheme existente, pentru a reflecta orientări noi într-un domeniu sau altul, sau se urmărește eliminarea unor inexactități. Modificările de rigoare ale clasificării sînt adaptate la cerințele sofisticate ale tehnologiilor informa-

ționale. Odată cu formarea, în 1991, a Consorțiului CZU-organizație non - profit fondată de FID (Federația Internațională pentru Informare și Documentare), căruia îi revine responsabilitatea de perfecționare a sistemului internațional al clasificării zecimale în alianță cu editorii.

Principala regulă în munca de revizuire este că semnificația unui indice de clasificare poate fi extinsă sau restrînsă, însă nu modificată complet. Dacă un indice CZU a devenit depășit, el este anulat, deoarece o clasare mai bună sau mai actuală este prevăzută ca un indice încă neutilizat. Aceste revizuiuri se fac încet, pentru a permite utilizatorilor să-și revadă fișierele cu evitarea confuziei cu semnificațiile vechi și noi. Pentru introducerea modificărilor, este necesară actualizarea noilor cunoștințe înainte de a le introduce în clasificare.

În continuare, vă redăm o schițare generală a modificărilor indicilor CZU, modificări structurate conform Clasificării Zecimale Universale, care s-au produs în perioada anilor 1992 - 2006. Așadar, cele mai esențiale schimbări le-au suportat științele "**Socio - umanistice**". În anii '90 s-au observat schimbări revoluționare pentru indicii comuni cu predilecție - **Tabela Ic. Indici auxiliari comuni de limbă, care s-a răsfrînt și asupra tabelii indicilor comuni de naționalitate îndeosebi Clasa 8. Lingvistică. Filologie. Literatură.** La fel, a fost supusă unei noi clasificări diviziunea **681.3 Tehnică de calcul**, care a fost anulată, fiind trecută la **004 - Știința și tehnologia calculatoarelor.**

În clasa **0 - Generalități. Știința și cunoașterea** a fost amplasată diviziunea **006.9 Standardizare, Metrologie**, care, anterior, putea fi plasată la diverse subdiviziuni ale științelor

exacte. La momentul actual, modificări din această clasă s-au depistat în subdiviziunea **009 Umanistică. Științe umane în general (anulat)** și care este amplasat în **7/9**. O altă subdiviziune revizuită este și **061.2 Academii**, care este înlocuit cu **001.32**. Consorțiul CZU, în 2001, transformă diviziunea **005 Studiul organizării. Metodologie** într-o nouă formulă **005 Administrare. Management**.

Clasele 1 Filosofie. Psihologie, 2 Religie, 3 Științe sociale le găsim mult mai extinse cu introducerea unor noțiuni și termeni noi. Diviziunea **314.3 Natalitate. Fertilitate este înlocuită cu diviziune 612.633** (din punctul meu de vedere, nu prea înțeleg care este avantajul acestei modificări radicale. Dacă analizăm din punct de vedere al medicinei acest subiect, atunci înlocuirea se realizează, iar din punct de vedere demografic, cred că clasificarea inițială corespundea mai bine subiectului). O schimbare argumentată a intervenit și în **diviziunea 36**, unde a fost anulată subdiviziunea **369**, fiind unificată cu diviziunea **364 Asigurare socială**. În ce privește diviziunea **348 Drept canonic. Drept religios** este trecut din clasa **3 Științe sociale** la clasa **2 Religie** (diviziunea **262 Conducerea bisericii. Organizare ecleziastică**). În urma modificărilor produse în diviziunea **37 Educație. Învățământ. Timp liber**, se depistează că unele subdiviziuni au fost chiar anulate, altele restrânse. De ex.:

37.015.4 Educație sociologică → 316

371 Organizarea sistemului de educație și învățământ → 37.091

371.11 Conducerea școlii și inst. de învățământ anulat

371.111 Coducători/directori → 37.014.62 Inspecție școlară.

Diviziunea 372.8 Alte obiecte de studiu. Materiale de învăț. speciale, anulat 37.016 în corelație cu obiectul de studiu (ex.: 37.016:53 - metodică predării fizicii).

De fapt, această diviziune nici nu se utilizează de clasificatorii Bibliotecii noastre. Fiecare bibliotecă, după specificul său, este în drept să decidă care metodă este mai convenabilă pentru clasificarea documentelor ce țin de metodică predării unei sau altei discipline de studiu. (Ex.: *Metodica predării fizicii* în practica bibliotecii se va clasifica altfel:

53(072.3) - nivel școlar mediu

53(072.32) - nivel liceal

53(072.8) – nivel superior

Subclasa de la **378.1** până la **378.145** inclusiv trece la **378 Învățământ superior**, la fel și subdiviziunile **378.147.11** până la **378.147.88** se unesc în una singulară **378.147 Metode de predare universitare**. O altă modificare a clasei **3 Șt. sociale** este subdiviziunea **379.85 Turism**, care se consideră **anulată** și trecută în subdiviziunea **338.48 Economia și politica turismului**.

Schimbări esențiale s-au produs în clasa **5 Domeniul științelor naturale**, unde au fost revizuite diviziunile **50 Generalități**, **501 Sistematizare biologică** **5 Științe naturale**, la fel, și problemele **Chimiei teoretice**, diviziunea **502 Natura. Protecția mediului** a fost reorganizată integral. Problemele ce țin de studiul daunelor naturii vor fi clasificate într-o nouă subdiviziune **504 Pericolele poluării mediului înconjurător**, care se utilizează deja în clasificarea documentelor cu subiectul redat, iar în ce privește cota de raft documentele din acest domeniu se găsesc la **502**.

Subdiviziunea **651 Organizarea și practica muncii de birou. Birotică** se consideră anulată. Publicațiile cu acest conținut își vor

găsi oglindirea în noua clasă **005**. (În cazurile când modificările se produc în interiorul claselor este mai ușor de negociat cu cota de raft, decît în cazurile când subdiviziunea unei clase trece cu totul în altă clasă. Aici, fie că vom deschide o cotă nouă în raft ori va rămîne cea precedentă, iar în catalogul sistematic literatura va fi oglindită în clasa 005.)

Clasificarea documentelor ce tratează subiectul **681.81 Instrumente muzicale** este considerat și el anulat. În viitor publicațiile vor fi indexate în **780.6**. În general, revizuirea clasei **6 Științe tehnice** este foarte dificilă. Actualizarea decurge mult mai lent, deoarece persistă insuficiența specialiștilor care ar efectua modificările de rigoare.

Modificări mai puțin esențiale sunt cele din clasa :

930.22- Diplomatică anulat. Û **930.1:003.074**

930.27 Epigrafie. Paleografie Û **anulat.**

930.271 Epigrafie. Studiul inscripțiilor Û **930.1:003.071**

930.272 → Paleografie. St.scrierilor vechi, care se consideră Û **anulat.** Û **930.1:003.072**

Sunt sigură că aceste revizuiți nu vor fi și cele definitive. Mai sunt și alte clase care își așteaptă rezolvarea în viitor. Conform programului Consorțului CZU, sînt preconizate revizuiți parțiale pentru clasele **54 Chimie** și **77 Fotografie**, iar pentru clasele **53 Fizică**, **61 Medicină** vor fi efectuate modificări în progres. Nu ne rămîne decît să le dorim succese instituțiilor responsabile de dezvoltarea proceselor de Catalogare / Clasificare.

Notă: În Tabela CZU ediție medie în limba română unele diviziuni sunt prezentate mai restrîns decît versiunea rusă (*unde fiecare clasă / diviziune / subdiviziune este descrisă în profunzime arătînd chiar și cele mai înguste aspecte ale unui sau altui domeniu*). La fel, sînt arătate metodele combinatorii, trimiterile de la o clasă la alta, ceea ce este foarte util în clasificare. Dar totuși, unii indici după modificările ulterioare nu sînt arătați în Tabela CZU. În ce privește indicii din exemplu nu sunt nici în tab. CZU varianta rusă. (Ex.: **001.32**, **364.3 37.016**, **37.091**, **780.6**).

